

Yhteisöllinen väkivalta

HENNA ATTILA

Tilastokeskuksen Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimus kartoittaa ensimmäistä kertaa yhteisöllisen väkivallan kokemusten yleisyyttä koko väestössä. Yhteisöllisellä väkivallalla tarkoitetaan perheen, suvun tai muun yhteisön hyväksymää ja yksilöön kohdistamaa väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, jonka tarkoitus on kontrolloida yksilön toimintaa tai rangaista häntä yhteisön odotusten rikkomisesta.

Yhteisöllisen väkivallan muodoista tutkimuksessa kartoitettiin pakkoavioliittoja, kunniaan liittyvää väkivaltaa ja suhtautumista tyttöjen ja poikien sukuelinten silpomiseen.

Avioliiton vastoin omaa tahtoaan solmineita on noin yksi prosentti Suomessa asuvista alle 75-vuotiaista, jotka ovat tai ovat joskus olleet naimisissa. Suurin osa avioliiton vastoin omaa tahtoaan solmineista on avioitunut taivuttelun tai painostamisen seurauksena. Suoraa pakottamista kokeneita on väestötasolla tarkasteltuna hyvin vähän. Kaikkiaan kokemuksia avioliittoon painostamisesta tai pakottamisesta on noin 23 000 Suomessa asuvalla henkilöllä.

Miltei joka kymmenes (8 %) 16–74-vuotias on havainnut tai kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa. Kunniaan liittyvää väkivaltaa koetaan ja havaitaan ikäryhmittäin tarkasteltuna eniten nuorimpien joukossa eli 16–34-vuotiaiden ikäryhmissä – Suomessa useampi kuin joka kymmenes alle 35-vuotias tietää ainakin yhden uhrin tai tekijän, on itse kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa tai todistanut jonkun läheisen joutumista sen uhriksi. Kunniaan liittyvän väkivallan kokeminen ja havaitseminen on yleisintä ulkomaalaistaustaisten keskuudessa, mutta ilmiö ei rajoitu heihin. Etenkin nuoremmissa ikäryhmissä korostuvat Suomessa syntyneiden ja kasvaneiden henkilöiden kokemukset. Väestötasolla ilmiö koskettaa kaikkiaan noin 325 000 Suomessa asuvaa henkilöä, joista noin 80 000 on itse kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa tai sen uhkaa.

Suhtautuminen tyttöjen ja poikien ei-lääketeieteellisiin ympärileikkauksiin eli kulttuurisista syistä tehtävään sukuelinten silpomiseen on pääasiassa kielteistä. Keskimäärin poikien ja miesten sukuelinten silpomiseen suhtaudutaan niin naisten kuin miesten keskuudessa sallivammin kuin tyttöjen. Kielteisempi suhtautuminen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen on odotettavaa silpomisen aiheuttaman kärsimyksen ja moninaisten terveysongelmien vuoksi, mutta muusta väestöstä asenteillaan erottuvat 18–24-vuotiaat nuoret miehet, joista joka kymmenes ajattelee tyttöjen

sukuelinten silpomisen voivan olla tietyissä olosuhteissa hyväksyttävää. Niin ikään ulkomaalaistaustaisista 18–74-vuotiaista miehistä kahdeksan prosenttia ajattelee tyttöjen sukupuolielinten silpomisen voivan olla hyväksyttävää. Naisilla vastaavat osuudet ovat huomattavasti matalammat.

Henkilöiden syntyperän määrittelyyn on käytetty Tilastokeskuksen syntyperäluokitusta, jossa suomalaistaustaisiksi lasketaan kaikki sellaiset henkilöt, joiden vanhemmista vähintään toinen on syntynyt Suomessa. Ulkomaalaistaustaisiksi puolestaan luetaan henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt Suomen ulkopuolella. Adoptiolasten syntyperä on luokiteltu adoptiovanhempien mukaan.

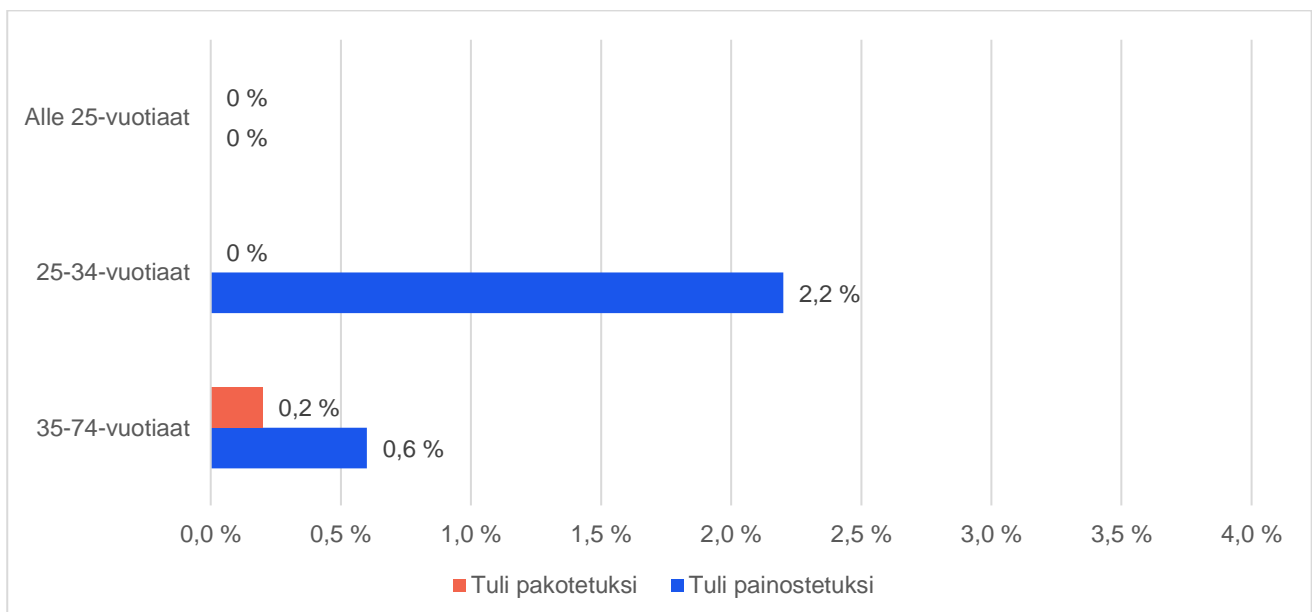
1 Keskeiset tulokset

1.1 Pakkoavioliitot

Kuviossa 1 nähdään avioliittoon pakottamisen tai painostamisen yleisyys ikäryhmän mukaan. Ilmiö on väestötasolla harvinainen: avioliittoon painostamista kertoo kokeneensa avioliiton joskus solmineista 16–74-vuotiaista naisista ja 18–74-vuotiaista miehistä hieman alle yksi prosentti ja avioliittoon pakottamista 0,2 prosenttia.

25–34-vuotiaat raportoivat avioliittoon painostamisen kokemuksia hieman muita enemmän – heistä hieman yli kaksi prosenttia on mennyt naimisiin painostuksen vuoksi. 35–74-vuotiaista pienellä osalla on painostamisen lisäksi kokemuksia avioliittoon pakottamisesta. Alle 25-vuotiaiden keskuudessa ilmiö ei näy väestötasolla lainkaan.

Kuvio 1. Avioliittoon painostamisen tai pakottamisen yleisyys, % avioliiton joskus solmineista 16–74-vuotiaista naisista ja 18–74-vuotiaista miehistä. N=3 954.

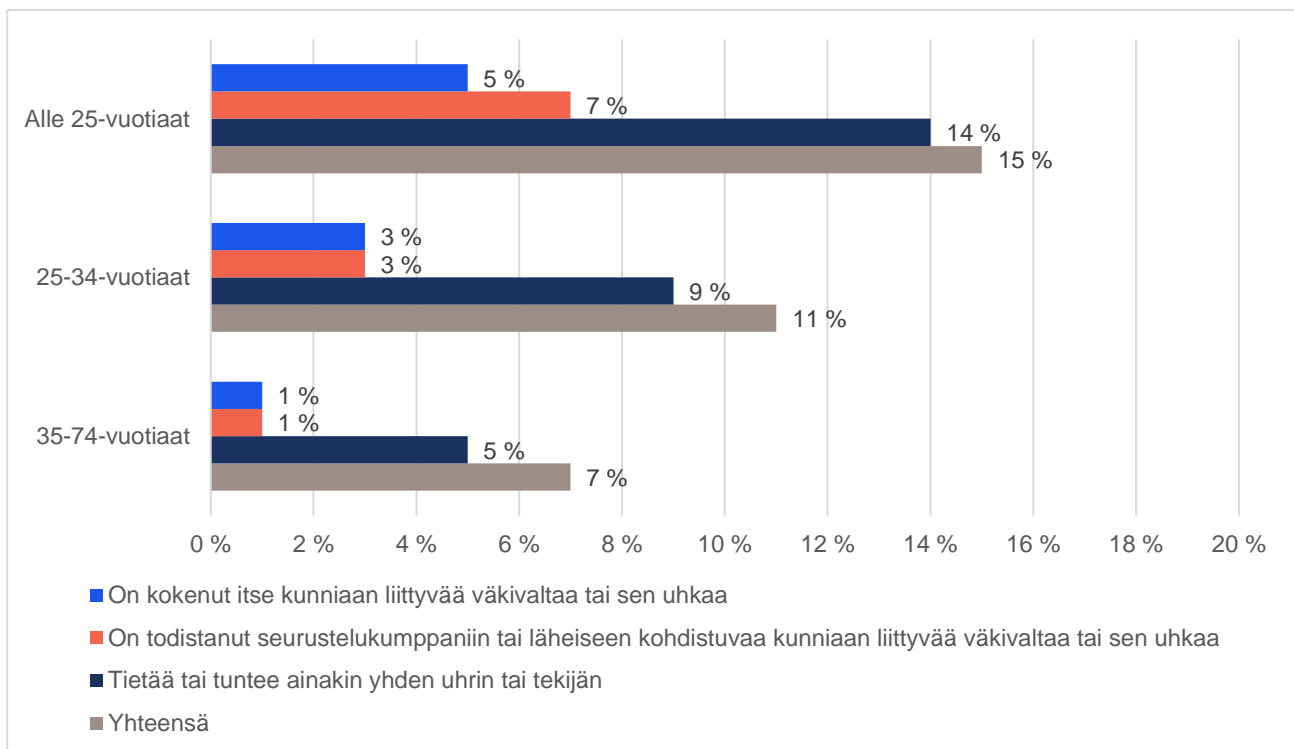

1.2 Kunniaan liittyvä väkivalta

Miltei joka kymmenes (8 %) 16–74-vuotias on havainnut tai kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa Suomessa. Kunniaan liittyvää väkivaltaa koetaan ja havaitaan ikäryhmittäin tarkasteltuna eniten nuorimpien joukossa eli 16–34-vuotiaiden ikäryhmissä ja erityisen usein alle 25-vuotiaiden keskuudessa. Heistä viisi prosenttia on itse kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa tai sen uhkaa, seitsemän prosenttia joutunut todistamaan seurustelukumppaniin tai muuhun läheiseen kohdistuvaa kunniaan liittyvää väkivaltaa tai sen uhkaa ja 14 prosenttia tietää tai tuntee ainakin yhden kunniaan liittyvän väkivallan uhrin tai tekijän. Kokonaisuudessaan kunniaan liittyvä väkivalta koskettaa useamman kuin joka kymmenennen (15 %) alle 25-vuotiaan elämää Suomessa. (Kuvio 2.)

Tarkastelu syntyperän mukaan osoittaa, että kunniaan liittyvän väkivallan kokeminen ja havaitseminen on yleisintä ulkomaalaistaustaisten keskuudessa. Heistä eniten sekä havaintoja että omakohtaisia kokemuksia on vanhimmassa eli 55–74-vuotiaiden ikäryhmässä. Nuoremmissa ulkomaalaistaustaisten ikäryhmissä kokemuksia on vähemmän, mutta edelleen varsin paljon.

Kuvio 2. Elämän aikana koettu ja havaittu kunniaan liittyvä väkivalta tai sen uhka ikäryhmän mukaan, % 16–74-vuotiaista naisista ja 18–74-vuotiaista miehistä. N=7 569.

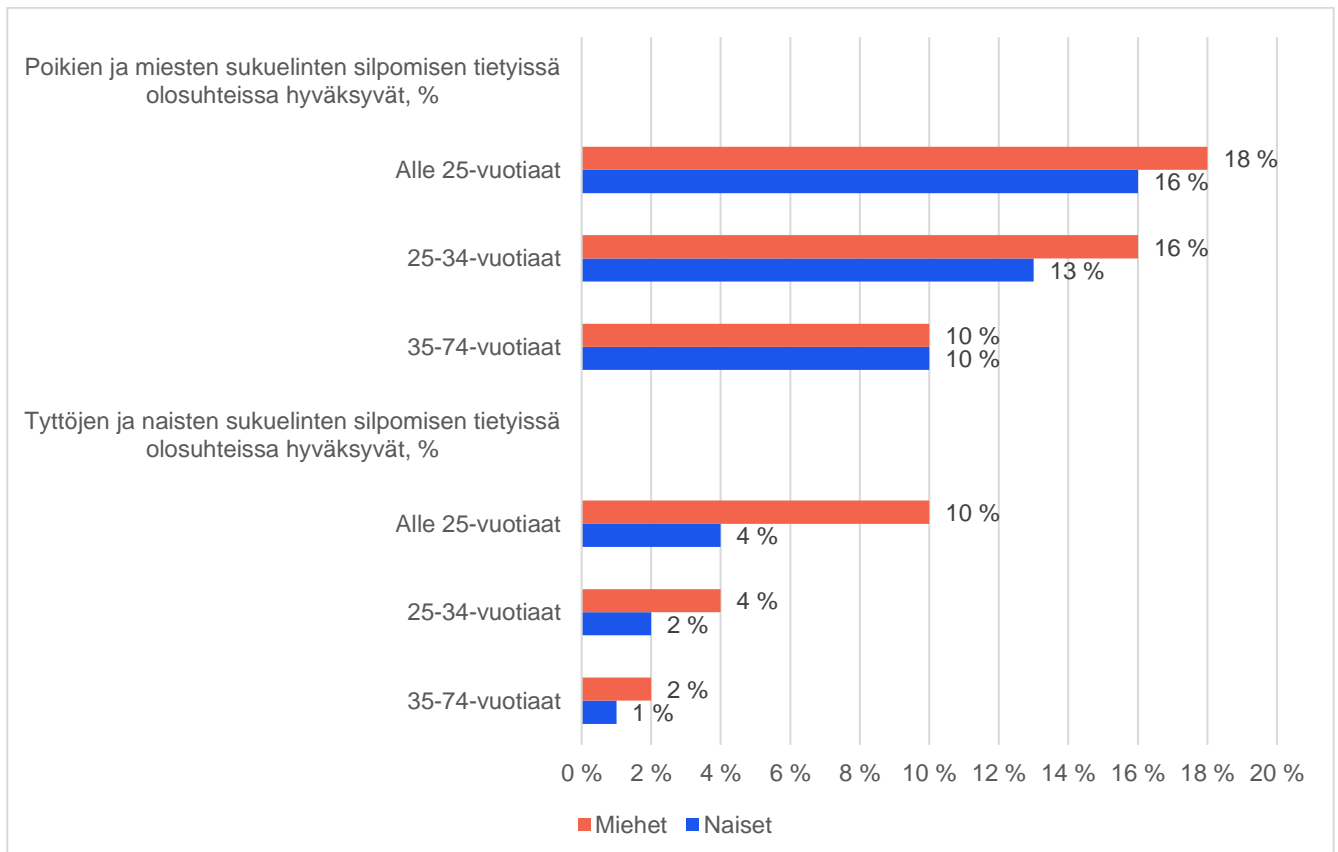

1.3 Suhtautuminen tyttöjen ja poikien sukuelinten silpomiseen

Suhtautuminen tyttöjen ja poikien ei-lääketieteellisiin ympärileikkauksiin eli kulttuurisista syistä tehtävään sukuelinten silpomiseen on pääasiassa kielteistä. Keskimäärin poikien ja miesten sukuelinten silpomiseen suhtaudutaan niin naisten kuin miesten keskuudessa sallivammin kuin tyttöjen: poikien ja miesten sukuelinten silpomisen tietyissä olosuhteissa hyväksyy keskimäärin 16 prosenttia naisista ja 18 prosenttia miehistä, tyttöjen sukupuolielinten silpomisen taas 2 prosenttia naisista ja 3 prosenttia miehistä.

Kuten kuviosta 3 nähdään, sukupuolta enemmän suhtautumiseen vaikuttaa ikäryhmä: vanhemmissa ikäryhmissä sekä poikien että tyttöjen sukuelinten silpomiseen suhtaudutaan huomattavasti kriittisemmin kuin nuoremmissa. Tulosten mukaan Suomessa joka kymmenes 18–24-vuotias mies ajattelee, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen eli ulkoisten sukuelinten poistaminen tai muu vahingoittaminen ei-hoidollisista syistä voi tietyissä olosuhteissa olla hyväksyttävää. (Kuvio 3.) Niin ikään ulkomaalaistaustaisista 18–74-vuotiaista miehistä kahdeksan prosenttia ajattelee tyttöjen sukupuolielinten silpomisen voivan olla hyväksyttävää. Naisilla vastaavat osuudet ovat huomattavasti matalampia. Sekä nuorten miesten että ulkomaalaistaustaisten osalta on kuitenkin hyvä huomioida, että heitä edustaa käytetyssä tutkimusaineistossa suhteellisen pieni joukko, minkä vuoksi tuloksiin on syytä suhtautua varauksin.

Kuvio 3. Poikien ja miesten sekä tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen tietyissä olosuhteissa hyväksyvät, % 16–74-vuotiaista naisista ja 18–74-vuotiaista miehistä. Naiset N=6 106, miehet N=1 423.

2 Suositukset

Vaikka pakkoavioliitot eivät juuri näy väestötasolla, on hyvä huomata, että tämä ei tarkoita ilmiön puuttumista Suomessa. Väestötutkimuksella ei yleensä pystytä saamaan tietoa ilmiöistä, jotka koskevat hyvin rajattuja joukkoja. Avioliittoon pakottamiselle tai painostamiselle alttiisiin ryhmiin kuuluvien kokemusten tavoittamiseksi tarvittaisiinkin tutkimusta, joka keskittyy koko väestön sijaan juuri heihin.

Kunniaan liittyvä väkivalta on Suomessa väestötasolla näkyvä ongelma. Suorien uhrien ja tekijöiden lisäksi se tavoittaa ison joukon muitakin henkilöitä – yli 300 000 Suomessa asuvaa. Puhutaan siis merkittävästä ongelmasta, jonka luoman varjon alla elää parhailaankin suuri määrä ihmisiä. Entistä tehokkaampi kunniaan liittyvään väkivaltaan puuttuminen edellyttää ilmiön parempaa tunnistamista sekä viranomaisten että tavallisten kansalaisten keskuudessa. Tässä olisi hyvä kääntyä aihepiiriä parhaiten tuntevien asiantuntijoiden ja kansalaisjärjestöjen puoleen. Kunniaan liittyvää väkivaltaa kohtaavien ihmisten pitäisi voida luottaa siihen, että he voivat ilmoittaa kokemuksistaan ja että viranomaiset ottavat asian riittävän vakavasti. Ennen kaikkea kunniaan liittyvän väkivallan kitkeminen edellyttää asennemuutoksia yhteisöissä, joissa ilmiö tällä hetkellä hyväksytään.

Erityisesti tyttöjen sukuelinten silpomiseen liittyvien asenteiden keskimääräistä korkeampi sallivuus nuorempien ikäryhmien keskuudessa on silpomisen seuraukset huomioiden ja tulevaisuutta ajatellen huolestuttavaa. Toki on hyvä huomioida, että joidenkin nuorten miesten muita sallivammat asenteet voivat kertoa lähinnä tietämättömydestä tai välinpitämättömydestä, jotka saattavat vähentyä iän myötä. Muun tutkimuksen perusteella kuitenkin tiedetään, että Suomesta lähetetään tyttöjä silvottavaksi ulkomaille. Jos tähän kehityskulkuun halutaan puuttua, ensimmäinen tehtävä on vähentää ilmiöön liittyvää tietämättömyyttä ja välinpitämättömyyttä kaikilla yhteiskunnan tasoilla.

3 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tarkastelu perustuu Tilastokeskuksen toteuttaman [Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021](#) -tutkimuksen aineistoon. Tutkimus on osa Euroopan laajuista Gender-Based Violence -hanketta, jossa selvitetään 18–74-vuotiaiden naisten kokemia väkivaltaa ja sen muotoja. Vuoden 2021 tutkimuksen Suomen-osuutta rahoittivat Eurostat, Tilastokeskus, oikeusministeriö, sisäministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Kansallisessa tutkimuksessa selvitettiin lisäotoksilla myös 18–74-vuotiaiden miesten ja 16–17-vuotiaiden naisten väkivaltakokemuksia.

Tiedonkeruu toteutettiin verkkokyselynä vuodenvaihteessa 2021–2022. Eurooppalaisen tutkimuksen kysymysten lisäksi Suomessa tutkimukseen sisällytettiin kansallisia tärkeiksi koettuja kysymyksiä ja osa-alueita. Tutkimuksen otos oli 25 000 Suomessa asuvaa henkilöä ja vastausprosentti 30. Vastauksia aineistossa on yhteensä 7 575 henkilöltä. Aineisto on painotettu vastaamaan koko Suomen väestöä.

4 Lähteet

Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021, Tilastokeskus.